

Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / [Гол. Ред.. І.Д. Пасічник]. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Вип. 57. – С. 166-169.

Андрієць О. М.

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено аналізу виховання культури мовлення старшокласників загальноосвітніх шкіл, опису функцій наукового спілкування та визначенню його ролі в навчальному процесі.

Ключові слова: мовлення, спілкування, наукове спілкування, культура спілкування, текст, дискурс.

Статья посвящена анализу воспитания культуры речи старшеклассников общеобразовательных школ, описанию функций научного общения и определения его роли в учебном процессе.

Ключевые слова: речь, общение, научное общение, культура общения, текст, дискурс.

The article focuses on the communication as a means of the development of secondary schools senior pupils' discourse speech. The basic features of scientific communication and functions (sociable, informative, motivational, coordinating, cognitive, emotive, influential and others) are analyzed; its place in the educational process is determined in this article. The author stresses that the terms "expression", "text" and "discourse" are important constituents of forming senior pupils' culture of scientific communication.

The author makes a review of basic levels of communicative culture, among which she distinguishes: correctness of scientific speech, possession of rules of oral and written literary language (rules of pronunciation, stress, word use, vocabulary, grammar, stylistics); speech mastery, resulting in observance

of the norms of literary language, and the ability to choose the most semantically accurate among existing options, stylistically and situationally appropriate; ability to use communicative means, possess scientific terminology.

It is worth mentioning that the incorporation of selected levels of communicative culture in school practice makes learning of the Ukrainian language to achieve the appropriate level of possession of oral and written scientific speech according to all kinds of speech activity, that helps to improve communicative, speech, language, cultural competence of pupil, his creative abilities, culture of communication in the learning process and future professional speech.

The author argues that the culture of scientific communication, which is performed directly in speech acts, is an important component of linguistic identity of any modern educational establishment graduate.

Key words: *communication, scientific communication, culture of communication, discourse, discourse speech.*

Державними документами (національною доктриною, держстандартом, концепціями), а також оновленою програмою й підручниками передбачено розвиток національної культури в цілому й усебічно розвиненої мовної особистості зокрема. Відтак реалізація нових завдань освіти потребує не тільки глибокого засвоєння учнями літературних норм мови, а й підвищення у школярів рівня культури та мовленнєво-комунікативної компетенції, сприяння в гармонійному розвитку їхнього наукового світогляду. При цьому потреба в спілкуванні є визначальною у становленні особистості, що являється органічним засобом самоствердження та самовираження.

Аналіз дидактичної і методичної літератури засвідчує, що проблема навчання і виховання культури спілкування є актуальною і цікавить багатьох дослідників. Однак учені С.Абрамович, Н.Бабич, О.Біляєв, М.Вашуленко, Б.Головін, С.Єрмоленко, М.Жовтобрюх, С.Караман,

А.Коваль, Т.Ладиженська, М.Пентилюк, М.Стельмахович, Т.Симоненко та інші досліджували культуру мовлення в основному з нормативного боку, а культура наукового спілкування старшокласників на уроках мови ще потребує, на нашу думку, спеціальних досліджень з урахуванням новітніх підходів до навчання – комунікативно-діяльнісного, функційно-стилістичного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, соціокультурного.

Ураховуючи лінгводидактичні напрацювання останніх років, ставимо за мету уточнити сутність поняття “культура наукового мовлення (спілкування)”, визначити її роль (культури) в навчальному процесі, виокремити особистісні якості сучасного школяра.

Література:

1. Андрієць О.М. Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О.М. Андрієць. – Херсон, 2007. – 20 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Сост. С.Г. Бочаров. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
3. Бахтин М.М. Проблема текста у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках / М.М. Бахтин // Антологія світової літературно-критичної думки. – Львів : Літопис, 1996. – С.159.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф.С.Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови) / С.Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
7. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика рус. языка : учеб. для вузов / Д.Э. Розенталь. – М. : Высш. шк., 1987. – 399 с.

8. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. пос. / Кол. авторів за ред. М.І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
9. Стилистика русского языка : учеб. пос. для студ. пед. инст. [Електронний ресурс] / В.Д. Бондалетов, С.С. Вартапетова, Э.Н. Кушлинина, Н.А. Леонова; Под ред. Н.М. Шанского. – Режим доступа : http://www.myfilology.ru/user_uploads/Tutorials/bondaletov_vd_vartapetova_ss_kushlina_leonova_stilistika_russkogo_yazyka
10. Стилiстика української мови : підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; За ред. Л.І.Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
11. Українська мова : енциклопедія / За заг. ред. В.М. Русанівського – К. : Укр. енциклопедія, 2004. – 824 с.